

ПРОБЛЕМА РОЗРІЗНЕННЯ ФІЛОСОФІЇ ЕКЗИСТЕНЦІЇ ТА ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Досліджено проблему розрізнення філософії екзистенції (Existenzphilosophie) та екзистенціалізму (Existentialismus). Виявлено певну ідейну відмінність цих філософій. З'ясовано, що основна теза екзистенціалізму про те, що існування людини передує її сутності, є протилежною до ідей філософії екзистенції. Показано велике зацікавлення цією проблематикою й іншими мислителями, які філософію екзистенції та екзистенціалізм розглядали як дві різні традиції.

Філософська екзистенціальна традиція завжди викликала навколо себе багато різних розмов: то вона в певний час володіла панівним статусом серед мислителів і навіть стала так званою модою, то від неї відмовлялися та критикували за приділення надто великої уваги суб'єктивності, за існуючий в ній нігілізм та песимізм. Навіть самі ж представники цієї філософської традиції неодноразово змінювали свою позицію щодо неї. Тому й не дивно, що про екзистенціальну філософію існує така велика кількість критичних думок, зауважень, досліджень. Сьогодні вже можна скласти досить довгий список як українських, так і зарубіжних дослідників цього філософського напрямку: Т. Бабічева, В. Бібіхін, А. Богомолів, О. Болльнов, І. Бичко, Р. Габітова, Г.-Г. Гадамер, П. Гайденко, Ф. Гайнеманн, Й. Гесен, Г. Гофмайстер, А. Дахній, В. Добриніна, К. Долгов, А. Зотов, М. Конох, С. Кримський, В. Кузнецов, І. Лепп, І. Лукач, Г. Менде, А. Мислівченко, Н. Мотрошилова, М. Мюллер, К. Райда, Дж. Реале та Д. Антіс'єрі, Е. Соловійов, В. Табачковський, Г. Тавризян, А. Хюбшер та багато інших.

Довга насичена історія існування та формування філософської екзистенціальної традиції, а ще довша історія її дослідження, здавалося б, не може викликати вже жодного сумніву щодо єдиного визначення цієї філософії, але насправді свого часу навколо цього питання розгорнулася ціла дилема, яку в Україні ще й досі не подолали, що й зумовлює *актуальність* даної статті. Тому **метою цієї статті** є виявити відмінність філософії екзистенціалізму від філософії екзистенції, яких часто просто ототожнюють і через що виникають різні непорозуміння.

Екзистенціальна філософська традиція до сьогодні залишається однією із найсуперечливіших. І це пов'язано, в першу чергу, з тим, що її не можливо з точністю охарактеризувати чи звести до якогось спільного визначення. А оскільки дуже часто це і є основною метою, то тут не обходиться без невдач. Тому таку ситуацію почали вже називати навіть своєрідним парадоксом, де ніби все залишається зрозумілим, але одночасно до спільного звести не вдається.

До вирішення цього парадокса підходять по-різному, але найчастіше він пояснюється існуванням чітких відмінностей у поглядах представників екзистенціального напрямку, що не дає можливості сформулювати єдину несуперечливу характеристику їх філософій. Оскільки, наприклад, хоч і всі вони використовували поняття «екзистенція», але рівно у всіх воно було відмінним. Або ж відповідь на питання такого роду, як: кого вважати представниками філософської екзистенціальної традиції? – є теж дещо суперечливою, бо ж є відомо, що всі мислителі, котрих ми сьогодні відносимо до цієї філософії, відмовилися від такого визначення, крім єдиного Ж.-П. Сартра, який і створив французький екзистенціалізм. А такого аргументу, який би був доведенням того, що ряд філософів, які у своїй системі поглядів використовують слово «екзистенція», можна називати представниками екзистенціальної філософської традиції, часто є просто недостатньо.

Таких прикладів можна навести багато і відмінності прослідковуються скрізь. Вийнятком стає не тільки «екзистенція», а й також такі екзистенціали, як «смерть», «тривога», «страх», «відчай» і т.д., які у всіх екзистенціальних філософів розглядаються по-різному. Це пояснюється тим, що самі екзистенціали та екзистенція знаходять своє визначення, місце в кожній окремій філософії, в яку вони вписуються і не зводяться до філософії іншого екзистенціального мислителя. Йдеться взагалі про відмінність філософій, які неможливо взяти разом та створити однакову спільну картину. В іншому випадку будь-яка спроба буде закінчуватися безрезультатно, оскільки не існує «чистого» екзистенціалізму чи філософії екзистенції.

Ще один дуже важливий момент, який породжує різноголосся у єдино правильному визначенні екзистенціального напрямку, є ототожнення філософії екзистенціалізму із філософією екзистенції. Помилка полягає в тому, що ці дві течії філософії дуже часто позначають під якоюсь однією назвою: або як «екзистенціалізм», або ж як «екзистенціальна філософія». Іноді ці назви взагалі використовують впереміш, маючи на увазі одне і те ж значення. Така ситуація особливо гостро прослідковується в Україні, хоч цієї проблеми не оминули й в інших державах, та й навіть у самій Німеччині. Як обґрунтування цієї думки, тут можна навести у приклад такі слова К. Райди: «...секрет неадекватності змісту цієї філософії [екзистенціалізму. – Л. М.] її назві відкривається одразу, коли довідуєшся, що сам термін “екзистенціалізм”, або “Existenzphilosophie”, щодо системи певних концепцій філософського мислення був застосований 1929 року Ф. Гайнеманном в його книзі “Neue Wege der Philosophie”» [1, с. 88]. Із цитати помітно, що К. Райда ототожнює «екзистенціалізм» (нім. Existentialismus) з «Existenzphilosophie», де «Existenzphilosophie» з німецької мови перекладається як «філософія екзистенції». Але цікавим є й те, що сам Ф. Гайнеманн чітко розрізняв екзистенціалізм та філософію екзистенції: «Німецька філософія екзистенції (Existenzphilosophie), французький екзистенціалізм (Existentialismus) та італійський екзистенціалізм (Esistenzialismo), незважаючи на глибокі відмінності у формі та змісті, все ж мають спільне в тому, що вони виникли як наслідки національних катастроф» [2, с. 13]. І це чітке розрізнення Ф. Гайнеманном філософії екзистенції від екзистенціалізму є не випадковим та не легко-важним, бо у 50-і роки в Німеччині це питання мало таке широке розгортання, що доповіді на цю тему просто сипалися одна за одною. Тому Ф. Гайнеманн ставить чітку відмінність однієї філософії від іншої, що важко не помітити.

Зрозуміло, що вагомою причиною того, що в Україні склалася така ситуація змішування філософії екзистенціалізму із філософією екзистенції, було використання російських джерел, в яких Existentialismus перекладався просто як екзистенціальна філософія або екзистенціалізм, але який ототожнювався із Existenzphilosophie. Або Existenzphilosophie перекладалося як філософія екзистенціалізму (наприклад, книга О. Болльнова «Existenzphilosophie» перекладена російською як «Філософія екзистенціалізму» [3]). Та й самих представників філософії екзистенції, таких, як М. Гайдеггер та К. Ясперс, відносили до філософії екзистенціалізму: «Згадка про екзистенціалізм вперше з'явилася в кінці 20-х років 20 ст. [...] Його головні представники: М. Гайдеггер, К. Ясперс – в Німеччині, Ж.-П. Сартр, А. Камю і Г. Марсель – у Франції» [4, с. 216]. Подібних прикладів неправильних російських перекладів є дуже багато, але все ж основний недолік такої ситуації в Україні полягає у не зовсім чіткому дослідженні історії виникнення як філософії екзистенції, так і самого екзистенціалізму.

Сьогодні, коли говорять про екзистенціалізм, то часто згадують С. К'єркегарда, К. Ясперса, М. Гайдеггера, Ж.-П. Сартра, Г. Марселя, М. Мерло-Понті, А. Камю, Н. Аббаньяно та інших. Такий список філософів має вже певну традицію свого використання, яку започаткував ще Ж.-П. Сартр, назвавши К. Ясперса, М. Гайдеггера, Г. Марселя, М. Мерло-Понті та А. Камю представниками новоутвореного ним екзистенціалізму, який він при цьому ще й розділив на релігійний екзистенціалізм та атеїстичний. Тим

самим Ж.-П. Сартр спровокував ситуацію, в якій філософія екзистенції почала розглядатися як екзистенціалізм. «Насправді ж слово “екзистенціалізм” виключно французький винахід. Воно було введено Ж.-П. Сартром, який розробляв свою філософію в 40-і роки, тобто в час окупації Парижа німцями, і пізніше представив її в знаменитій книзі “Буття і ніщо”. При цьому Сартр підхопив ті імпульси думки, в епіцентрі впливу яких він перебував в 30-х роках, під час свого навчання в Німеччині» [5, с. 8]. Саме ці події, які таким чином описав Г.-Г. Гадамер, спричинили те, що відбулося згодом – змішування екзистенціалізму із філософією екзистенції. А найбільшим поштовхом цьому слугувала праця Ж.-П. Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм», що була опублікована у 1946 році і яка стала офіційною заявкою існування нової філософської течії – екзистенціалізму. Ця робота мала такий шалений успіх, що тогочасну екзистенціальну філософію майже завжди розглядали у єдності трьох найвідоміших осіб: К. Ясперса, М. Гайдеггера та Ж.-П. Сартра. Ось як про це відгукнувся М. Мюллер у своїй праці «Філософія екзистенції в духовному житті сучасності», котра була видана у 1949 році, незабаром після виходу у світ «Екзистенціалізм – це гуманізм»: «Але в позитивній основі нового ідуть зміни настільки глибокі, що в них є ледь можливим знайти для цих трьох філософів спільне, відповідне, точне визначення. [...] Те, що ми хочемо показати в цій доповіді, отже, є те, що філософія екзистенції (Existenzphilosophie) не належить до екзистенціалізму (Existenzialismus)» [6, с. 60].

Незабаром після виходу праці Ж.-П. Сартра «Екзистенціалізм – це гуманізм», у якій він представив створений ним своєрідний союз, договір учасників екзистенціалізму, з’явилися доповіді, праці, виступи на тему: що ж таке є той екзистенціалізм?, котрий так яскраво про себе заявив і посіяв суперечності у поглядах на філософію екзистенції, потягнувши за собою цілі дискусії. Відповідь на таке питання намагалися дати не лише Ф. Гайнеманн, М. Мюллер та Г.-Г. Гадамер, про яких вже йшлося вище, але й ті філософи, котрі були зачислені власне до списку представників екзистенціалізму.

Найшвидше свою реакцію на закиди такого роду Ж.-П. Сартра представив М. Гайдеггер у своєму «Листі про гуманізм» того ж самого 1946 року, де він категорично заперечив сартрівське визначення його філософії як екзистенціалізму. Свою відмову М. Гайдеггер спростував тим, що головна теза філософії Ж.-П. Сартра «екзистенція передує сутності людини» повністю відповідає назві «екзистенціалізм» та його філософії, але ця теза не має нічого спільного із філософією самого М. Гайдеггера [7, с. 201]. М. Гайдеггер безумовно дотримувався платонівської традиції, яка в Середньовіччі отримала своє дещо видозмінене продовження, що сутність людини передує її існуванню. Тому та «новинка», яку Ж.-П. Сартр представив у своїй філософії, зовсім не зацікавила М. Гайдеггера, і вона справді не відповідала його поглядам. Бо екзистенція у філософії М. Гайдеггера є нічим іншим як спогляданням людської сутності через запитання: хто я є?, що завжди залишається для людини до кінця невідомою та непізнаною і яка аж ніяк не твориться самою людиною чи її свободою у своєму фактичному існуванні. Крім того, М. Гайдеггера цікавила онтологічна проблематика, а екзистенція розглядалася ним лише як шлях до питання про буття, тому він і визначив свою філософію як фундаментальну онтологію, а не як філософію екзистенції.

Наступною була реакція К. Ясперса, котрий у 1951 році написав коротеньке повідомлення «Що таке екзистенціалізм?» («Was ist Existentialismus?»). В цій доповіді К. Ясперс пише, що творцем екзистенціалізму є Ж.-П. Сартр, на філософію якого значно вплинули погляди Е. Гусерля, М. Гайдеггера та С. К’еркегарда. А самий екзистенціалізм К. Ясперс розглядає як типову фахову філософію початку ХХ ст., що обмежувалася лише «теоріями знання та історією філософії»: «Це речення [Екзистенція передує есенції. – Л. М.] стало майже церемоніальною термінологічною формою висловлювання, за допомогою якої кожний екзистенціаліст співдіє із фаховою філософією» [8, с. 499]. Оскільки сартрівська теза «екзистенція передує есенції» означає ніщо інше як спроможність людини не тільки знати свою сутність, а й її самостійно будувати, творити, то ек-

зистенціалізм, за К. Ясперсом, є лише науковою філософією, яка не здатна дати відповідь на питання про смисл. Сам К. Ясперс, так само як і М. Гайдеггер, був прибічником давньої філософської традиції пояснення сутності як тої, що передує існуванню. Тому філософування Ж.-П. Сартра такого типу було категорично відкинуто К. Ясперсом. Відповідно, він наголосив на розрізненні між філософією екзистенції (Existenzphilosophie) та екзистенціалізмом (Existentialismus), відмовляючись від останнього на користь першого.

Що ж до філософії екзистенції, то К. Ясперс пояснює її як «вічну філософію, яка сьогодні серед умов нашого часу шукає свою форму та мову» [8, с. 500]. За К. Ясперсом, філософія екзистенції принципово є відмінною від екзистенціалізму, оскільки філософія екзистенції продовжує традицію «справжньої» давньої грецької філософії, а не ґрунтується лише на наукових засадах як екзистенціалізм. Свою позицію К. Ясперс пояснює таким чином: філософія як наука виникла на основі розчарування попередньої філософії, але сьогодні існує розчарування і в науці, тому що, по-перше, наукове знання речей не є знанням буття; по-друге, наукове знання не дає жодної цілі, мети для життя; по-третє, наука не дасть відповідь на питання, власне, про значення, сутності. Але сучасна філософія зрозуміла, що лише через одну науку не можливо досягнути першооснови [9, с. 2-11]. І тією новою філософією, яка відійшла від старої наукової фахової філософії і яка є відмінною від наукового екзистенціалізму Ж.-П. Сартра, стала філософія екзистенції, до числа представників якої спочатку себе зараховував і сам К. Ясперс.

Неможливо оминати ще один дуже важливий факт, що стосується тієї широкої дискусії у розмежуванні філософії екзистенції від філософії екзистенціалізму. У 1942 р. О. Болльнов написав роботу «Філософія екзистенції» («Existenzphilosophie»), у якій він намагався дати загальний аналіз цієї філософії. У своїй пізнішій передмові до «Філософії екзистенції» О. Болльнов згадував, що коли його праця була написана для виданого Н. Гартманном збірника із систематичної філософії, то філософія екзистенції здавалась тоді вже вповні завершеною і майже забутою справою, чий підсумки залишалося лише підсумувати. Тоді ще не було відомо, що в той час у Франції піднімався новий рух під назвою «Екзистенціалізм», що пізніше в Німеччині розпалив нові дискусії [10, с. 7]. О. Болльнову дуже точно вдалося описати ту ситуацію, що була на початку 40-х років. Тоді, коли ще не існувало ніякої філософії екзистенціалізму, філософія екзистенції, за О. Болльновим, мала вже певний ряд своїх представників, таких, як К. Ясперс, М. Гайдеггер, М. де Унамуно, Р. Рільке, а також Г. Ліппс та Е. Юнгер. Більше ніж за десятиліття ця філософська традиція сформувала вже основні характерні для себе риси, які різко відрізнялися від пізніше запропонованих Ж.-П. Сартром ідей.

Згодом О. Болльнов взявся докладніше розглядати це питання, що вилилося у довгий ряд статей, досліджень та доповідей. Наприклад, вже у 1947 році він прочитав лекцію, а у 1948 році видав статтю під назвою «Німецька філософія екзистенції та французький екзистенціалізм». У цій статті О. Болльнов намагався виокремити відмінності однієї філософії від іншої на основі прояснення розуміння екзистенції у філософії Ж.-П. Сартра та порівняння її із екзистенцією у філософії М. Гайдеггера та К. Ясперса. Тут екзистенціалізм Ж.-П. Сартра отримав деяку критичну оцінку з боку О. Болльнова, оскільки О. Болльнов хоч і виділив позитивне у філософії Ж.-П. Сартра – цілковиту відповідальність людини перед будь-якими її вчинками, але він не зміг погодитися із твердженням, що існування передує сутності. Водночас це і стало основою, на якій розійшлися філософія екзистенції та екзистенціалізм. Бо теза «людина творить сама себе» є, за О. Болльновим, ніщо інше як атеїзм, стосунок до якого не має ні М. Гайдеггер, ні К. Ясперс: «М. Гайдеггер залишається нейтральним щодо питання про екзистенцію божественного. Він наголошує на трансценденції, але він розуміє під трансценденцією лише формальні структури людського буття. [...] Ясперс йде на крок далше. Для нього досвід екзистенції не є справжнім, коли людина не схоплює одночасно в ній абсолюту» [11, с. 240].

Таким чином, О. Болльнов визначив основну загальну особливість екзистенціалізму Ж.-П. Сартра, що повністю суперечила ідеям філософії екзистенції: те, що людина може власноруч творити свою сутність. А це означає, що сутність людини можлива до зведення якогось загального майже математичного визначення, що вже віками людство заперечувало і що не могло бути сприйнятим представниками філософії екзистенції.

Що ж стосується філософії екзистенції, то вважається, що вона виникла приблизно наприкінці 20-х – на початку 30-х років ХХ ст., коли було вперше введено її назву *Existenzphilosophie*. Саме такою назвою визначив Ф. Гайнеманн ті філософські ідеї, які набирали швидкий оберт свого існування ще з початку ХХ ст., в основному орієнтуючись на німецьку тогочасну філософію, для якої головним чином були важливі суб'єктивні переживання, власна екзистенція. Тож ця тема стала визначальною як у формуванні назви цієї філософії, так і в подальшому розвитку ще однієї філософії – екзистенціалізму. Сам Ф. Гайнеманн пояснив, що ця філософія початку ХХ ст. була категорично відмінною від класичної філософії та філософії життя, оскільки вона в собі вмістила як раціональне пояснення світу та людини, так і містичне відношення «людина – Бог»: «В моїй книзі “*Neue Wege der Philosophie*” (“Нові шляхи філософії”) (1929) я створив поняття “філософія екзистенції” (*Existenzphilosophie*) і зінтерпретував модерну філософію як основу на протилежних принципах дискурсивного розуму (*ratio*) і життя. Під філософією екзистенції я розумів новий напрям, який має на меті подолати односторонність як раціоналістичної, так і ірраціоналістичної філософії. Замість того, щоб виходити із картезіанського *cogito* (в своєму подвійному значенні як свідомість і як мислення), вона починає із суб'єкта в своєму потрібному відношенні до людей, до універсуму і до Бога» [2, с. 11].

Оскільки сам Ф. Гайнеманн розумів філософію екзистенції як поєднання раціоналістичної філософії із релігією, то ця назва та уявлення Ф. Гайнеманна не завжди збігалися із поглядами самих так званих представників цієї філософії. Наприклад, М. Гайдеггер визначив свою філософію як фундаментальну онтологію, яка нічого не мала спільного із теологією. М. Гайдеггер неодноразово нагадував, що його філософія, та й не тільки його, а й взагалі, не може нічого точного сказати про Бога, оскільки вона хоч і цікавиться цією проблемою, але їй поки що не вдається досягнути, пізнати чи заперечити існування Бога. Тому різні висловлювання такого роду, як: яким є Бог, або ж: що Бог собою являє, є результатом лише віри.

Ф. Гайнеманн екзистенцію розглядав лише у релігійному смислі, в такому, в якому вона мала місце у С. К'єркегарда. Специфічна особливість екзистенції, яку виділив Ф. Гайнеманн, полягала в тому, що вона повинна завжди вибирати, або ж, іншими його словами, вона повинна бути «формуючо-регулятивною». Тут важливе місце займає вибір, який повинна здійснювати екзистенція, за рахунок чого вона формується та саморегулюється. Для екзистенції питання «або-або» стає так званим постійним стимулом до вибору, який екзистенція обов'язково виконує перед обличчям Бога, як частинка вічності перед обличчям Вічності. Крім того, цей екзистенціальний вибір не є лише якоюсь простою дією чи актом, але вибору завжди передує певна внутрішня зміна. І ця формуюча зміна пов'язана, для Ф. Гайнеманна, із релігійним почуттям людини, оскільки сама екзистенція розглядає себе як дещо вічне і як те, що не можливо повністю збагнути чи пізнати. Екзистенція містить в собі заклик чи поклик до постійного життєво важливого вибору. А якщо такого заклику до вибору екзистенція, наприклад, у філософії М. Гайдеггера не має, то вона є, за Ф. Гайнеманном, не зовсім «живою», бо є лише конститутивною, а не регулюючою. Правда, на відміну від екзистенції у філософії Ж.-П. Сартра, у філософії М. Гайдеггера екзистенція не є систематизованою та зводимою до якогось загального визначення, що свідчить, за Ф. Гайнеманном, що вона не є і «мертвою» [2, с.195].

Отже, Ф. Гайнеманн, пишучи про філософію екзистенції, визначив і її основні загальні завдання, а саме: з новою силою повернути людину до Бога, пробудити у людині

відповідальність перед Богом, собою та іншими людьми, що забезпечило б людині морально-релігійний регулятивний розвиток. А нова тогочасна філософія, що почала своє формування на релігійних ідеях С. К'єркегарда, вповні мала б підходити до цього образу. В багатьох випадках таке міркування Ф. Гайнеманна було виправданим, бо одні із перших філософських робіт, зокрема «Екзистенція та об'єктивність» (1916) Г. Марселя, тринадцятого видання К. Ясперса «Філософія» (1931), безпосередньо стосувалися цієї теми. Але, як вже було зазначено, не всі філософи підписалися під такою картиною, навіть більше того, деякі взагалі відмовились від зарахування їх до цієї філософії, як, наприклад, це зробив М. Хайдеггер, який відійшов від теології та постановив собі зовсім інше завдання – поставити питання про буття, яке розглядається людиною не як дорога до вічності чи спасіння, але як те, в чому людина віднаходить певну особливість свого існування.

Тож, як *підсумок*, потрібно зауважити, що й справді філософія екзистенціалізму і філософія екзистенції мають чіткі ідейні відмінності, і хоча б навіть тому, що всі представники філософії екзистенції відмовились від однієї з головних тез філософії екзистенціалізму про те, що існування першопочатково передує сутності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Райда К. Историко-філософське дослідження постекзистенціалістського мислення / Райда К. – Київ : Укр. Центр дух. культури, 1998. – 213 с.
2. Heinemann F. Existenzphilosophie lebendig oder tot? / Heinemann F. – Stuttgart : W. Kohlhammer, 1963. – 216 S.
3. Больнов О. Філософія екзистенціалізму / Больнов О. – СПб. : Лань, 1999. – 222 с.
4. Екзистенціалізм // Буржуазная філософія 20 в. – Москва : Политиздат, 1974. – 335 с.
5. Гадамер Х-Г. Екзистенціалізм и філософія екзистенції // Гадамер Х-Г. Пути Хайдеггера: исследование позднего творчества / Х-Г. Гадамер. – Минск : Прописки, 2007. – 237 с.
6. Müller M. Existenzphilosophie im geistigen Leben der Gegenwart / Müller M. – Heidelberg : Kerle Verlag, 1949. – 113 S.
7. Хайдеггер М. Письмо о гуманизме // Хайдеггер М. Время и бытие / М. Хайдеггер. – Москва : Республика, 1993. – 445 с.
8. Jaspers K. Was ist Existentialismus? // Jaspers K. Aneignung und Polemik. Gesammelte Reden und Aufsätze zur Geschichte der Philosophie / Jaspers K. – München : R. Piper, 1968. – 517 S.
9. Jaspers K. Existenzphilosophie / Jaspers K. – Berlin : Walter de Gruyter, 1938. – 86 S.
10. Bollnow O. Existenzphilosophie / Bollnow O. – Stuttgart, 4 Aufl., 1955. – 137 S.
11. Bollnow O. Deutsche Existenzphilosophie und französischer Existentialismus / O. Bollnow // Zeitschrift für philosophische Forschung. – 1948. – Bd. 2. – S. 231-243.

Л.А. Мандрышук

Проблема различения философии экзистенции и экзистенциализма

Исследована проблема различения философии экзистенции (Existenzphilosophie) и экзистенциализма (Existentialismus). Выявлено определенное идейное отличие этих философий. Выяснено, что основной тезис экзистенциализма о том, что существование человека предшествует его сущности, является противоположным идеям философии экзистенции. Показана большая заинтересованность этой проблематикой и другими мыслителями, которые философию экзистенции и экзистенциализм рассматривали как две разных традиции.

L.A. Mandryshchuk

The Problem of Differentiation of Existence and Existentialism Philosophy

In this article the problem of differentiation of philosophy of existence (Existenzphilosophie) and existentialism (Existentialismus) is investigated. Certain ideological difference between these philosophies is revealed. It is cleared up, that a basic thesis of existentialism that existence of man precedes its essence, is opposite to the ideas of philosophy of existence. A keen interest in this problem by other thinkers which examined philosophy of existence and existentialism as two different traditions is shown.

Стаття надійшла до редакції 05.07.2010.